

עין משפט
נר מצוה

י:

לַמִּישְׁקָל טּוֹפְרִי. פירש (ס) בתוספתא דה"ה לדין שמותר לתקן צרולים דקרקע קשה ומתקלקל ומשום שאין צרולים צימני חכמים שאין צריך רק למשקל טופריה שהיה הקרקע מטונגת כמו צרוס"א היה אסור: **אֵיצְטַבֵּא** ואקרוֹפִיטֵא.

עניני ספסל וקלת הם חלוקים כדלמרינן בריש פרק עשרה יוחסין (קדושין ד ע.) לתיבז מר אקרוֹפִיטֵא אמר ליה מי סני ספסל כדלמרי רבנן או אֵיצְטַבֵּא כדלמרי אינשי: **וּאֵין מוֹנְעִין רְפוּאָה מִבְּהֵמָה**.

⁽¹⁾ דברפואה דבהמה שיש בה מלאכה איירי אבל רפואה שאין בה איסור מלאכה רק גזירה משום שחיקת סממנין אפילו בשבת איכא מאן דשרי והלכה כמאן דשרי כדאי' צפ' במה בהמה (שבת דף נג.) דרש רבא הלכה כרבי יאשיהו דלית ליה גזירה משום שחיקת סממנין ברפואה דבהמה פי' דלסרוקי סוסיא שפירש בקונטרס אושטלי"ר בלעז * אין נראה לי דהא קי"ל דצין קירוד וצין קירלנף שרי ⁽²⁾ כדאי' סוף פרק שני דבילה (דף נג.) לר' שמעון דלמר דבר שאין מתכוין מותר וקיממא לן כוותיה אלא עינן אחר הוא:

בכבוס. פי' בקונטרס אנפשי"ר בלעז"י ויש מפרשים ליקיי"ר ולשון כסוס משמע כן כדאי' פ' תולין (שבת דף קמא. ושם) מכנסכו מצפנים ואין מכנסכו מבחוץ גבי טיט: **קִימוּרִי** בירי. גרסינן צרי"ש ולא צידי גדלי"ת ⁽³⁾ והוי מענין צירית שהורה צפ' במה אשה יולאה (שם דף קג.) (וצפלק חוקת הצמטס) (צ"ב דף נד.):

מוֹרְיָא **בְּמוֹרְיָא** ו**נִצַּא** **בְּנִצַּא** **אֲדַעְתָּא** ו**שְׂרִי בְּנִצַּא אֲדַעְתָּא דארעא**. [א]וכן גרס רבינו גרשון ורז אלפס גרס **צִהֲפִן** מוּלִיא צְמוּלִיא וּנְלָא צִנְלָא אֲדַעְתָּא דִּלְרַעָא מוּלִיא צִנְלָא אֲדַעְתָּא דִּזִּי רַבִּי מִשְׁמַע שְׂוִיתָא קרקע שוה צריך לתרוש מלידזש ואיפכל מסתברא טפי לדידן צריך קרקע שוה לידוש יותר מלחרוש ושמא לפי שהיו דשין צמוריגין אין צריך קרקע שוה ויש מפרשים כדי לעשות דיר של בהמה ⁽⁴⁾:

פִּרְקַמְטִיא כֹּל שְׁהוּא. פי' רבינו יצחק בתשובתו כי רבינו יעקב לא היה חושב הלוואת רצית פרקמטיא והא דלמר רבינא הוה מסיק וזי צצני אקרא דשנואמא

משמע דחשיב פרקמטיא ולא שרי אלא משום דבר האבד היה אומר רבינו יעקב דסחורת יין היתה כדלמרינן בזהירו נשך (ב"מ ע.ג.) רבינא הוה יחיב וזי לזני אקרא דשנואמא ושפכי ליה טפי כופייתא אבל הלוואה דשולמונת בקציעות וחילוף נראה ⁽⁵⁾ דחשיב פרקמטיא: **וּבִדְבַר הָאֵבֶד מוֹתֵר**. פירוש דבר שחס לא ימכרנה עתה שמא לא ימכרנה יפה פעם אחרת ויפסיד מן הקרן אבל אם לא יפסיד מן הקרן אלא שלא ירויח כל כך אין זה חשוב דבר האבד וכל שכן לקנות סחורה שמא תהיה יותר ציוקר אחר המועד אבל לקנות יין כשר בתוך המועד מותר והר"ר יוסף פירש דיש לאסור דאף על פי שלא ימצא בזול הרי ימצא ציוקר ואין זה דבר האבד: כוורא

לחומכן לשנים ולאכולנ הכי צי"ט שרי דלאורכ יוס טוב קעציד: **מִיִּילָיְנֹהוּ אִסוּר**. לכושנן צמשי מוּוֹיֵא ליחא שבהן לחון היינו אסור שעשכזי אינן מתלעים אלא לעשות מהן צימוקים לאכלנ בחול הוא מכיון ואסור לתקן ציוס טוב מאכל דחול: **כִּיּוֹן דַּמְסַלְעִי**. אי לא דמיילינישו: **כִּדְבַר הָאֵבֶד**. כלומר כסחורה שאדם יכול לעשותה צמועד כדי שלא יפסיד בה אם לא עשאה הכי נמי מצי למיילינישו דאי לא עבד הכי מתלעי ושרי: **פִּרְקַמְטִיא כֹּל שְׁהוּא**. לעשות סחורה בחולו של מועד: **וּבְדַבַּר הָאֵבֶד מוֹסֵר**. שאם יש לו הפסד אם לא יעשנה לאותה סחורה מותר לעשותה אבל בחנם שלא להרויח אסור: **הוּא מַסִּיק וּזוּי**. שהיו חייצין לו מעות בזהומו מקום:

נצא. גומא (שם). מוליא במוליא. התל הרחוב במקומו והספילו ומנן מנצחו סכינתו ללדדן שלא חזק בו וכן נצא בנצא. שפמי הגומא הספיל וגירר לאמנעימה ונעשית הגומא חלקה, הרי הגומות לבד והתלים לבד והרי יש כאן מקומות מקומות חלקים כל אחד לבדו (שם). אדעתא דבי דרי. ראויו הוא לחצות חטים ולא לחרישם (שם). שקל מוליא ושדא **בנצא אדעתא דארעא**. לקח התל והסלין בגומא מנאש שהשוה כל הקרקע, איכא לממר דלחרוש עשה שלא מתעבד המחרשה (שם). דוכי זיכי. מכבד ומטהר את השדה מקמטים ועשבים רעים (שם). אדעתא דציבוי. לנקט עזים לשרוף (שם). שקל רברבי ודוטרי. איכא למיתלי אדעתא דלרעא, אבל שכן וזערי ליכא למיתלי אלא אדעתא דלזני לחור. דגדולים הרלוין לשריפה מלקט (שם). דפתח מיא לארעייה. שיכנסו בשדה (שם). המשך בעמוד הבא.

משקין בית השלחין פרק ראשון מועד קמץ

אכל חמרא דריחא. שכן עושין שהיו טוחנים אגב חמורים לא מצי למישקל להסור חמרא כפרניו דלא מצי למטעון צמועד אלא לזורך מועד כדמפרש לקמן פרק מי שהפך (דף יב:) הלכך טחינה מועטת יכול לטחון צמחור ולא מרעי ליה גידול צפרניו: **לֹאֻקוּמִי רִיחָא**.

להעמיד להשים הריחים זו על גב זו: **אחמא ריחא**. העץ שהריחים צנוי עליו: **ולמינני אוריא**. רפת צקר: **לסרוקי סוסיא**. להסריק סוסים בצמסרק של צרזל: **למינני אקוֹרְפִיטֵא**. מה שמשימין הסבואה לתוכו לפני הסוסים שקורין מנייטור"ה בלעז": **אֵיצְטַבֵּא**. צנין אצנים: **למישקל דמא**. להקיץ: **לכנסוסי**. גיהון שקורין קוצנילו"ר: **קרמין**. צגדים: **מעשה הדיוט**. דמותר לעשותו בחולו של מועד דלאו מעשה אומן הוא: **קִיטוּרִי צִידי אָסִיר**. למיעבד צמועד שכן היו עשין שהיו נוטלין כלים חלוקין והיו מחליקין עליהן צית יד של חלוקיהם מעשה אומן הוא ואסור. ל"א לכיך קמטין שאלס עושה צצית יד שממלאים אותה צקנה של שצלים חלקים ומקמטין פרוונלי"א בלעז": **דמסקיל סיקלא**. שחופר משם האדמה לזורך הגורן לחצות שם חטין לזורך המועד היינו אדעתא דצי דרי ושרי: **אדעסא דלרעא**. שחופר שדה לזורך וריעה אסור משום דדמי כחורש צי"ט: **מוּלִיא צְמוּלִיא**. שנוטל הקרקע ממקום גבוה ומניחו שם על גבי מקום גבוה היינו מוליא צמווליא: **אוּנְלָא** **צִנְלָא**. שחופר צמקוס נמוך ומניחו צמקוס נמוך דהיינו אדעתא דלרעא ואסור דזה דרכו של חורש שדהו ^(א) שאינו משגיח בזהה מקום שירד המחרשה צקרקע אפילו צמקוס נמוך חורש והיינו דומיא דחרישה ואסור: **אכל שקל מוליא**. שנוטל הקרקע ממקום גבוה: **ושדא צִנְלָא**. צמקוס נמוך היינו אדעתא דשרי דצי דרי אדעתא דגורן שכן דרכו של גורן שמשוה הגרנות זה מותר: **דוכי זיכיא**. שמכבד את הקרקע מעצים קטנים שעליה שנוטלם: **אדעסא דלציני**. אם ליקטן אדעתא דעזים להסיקן דנקט רכרבי ושצק וזטרי: **אדעסא דלרעא**. דלהכי ליקטן שרונה לזרוע הקרקע שנוטק גדולים וקטנים אסור ^(י): **אדעסא דכוורי**. שעושין המים שיואלין מן הגומא של ציצר לחוך אם לזורך שילאו המים וישתיירו הדגים מותר:

נגון דפסח סרי צצי. חד שצו נכנסין המים לגומא ונכנסין אף הדגים לגומא וחד שהמים יואלין חוך לגומא והדגים משתיירים בתוכה ולוקחים אותם שרי דהיינו אדעתא דכוורי: **דלרעא**. דפתח חד צבא שצו נכנסים המים לגומא ואידך פתח שצו יואלין המים לחוך לא פתח: **אדעסא דלרעא**. ששכסגומא מליאה מים יואלין המים למעלה ומשקין כל השדה וכי האי גוונא אסור: **דפשא דיקלא**. שזומר הדקל מן הענפים שצו: **אדעסא דחיוסא**. דרלוויין למאכל בהמה דנקט מן הענפים דמחד גיסא צין לחין צין יבשין לזורך מאכל בהמה היינו דחיותא ושרי: **דנקיט מהאי גיסא**. דדיקלא ומהאי גיסא ענפים יבשין שצו היינו אדעתא דדיקלא ואסור: **הני תמרי סוחלני**. תמרים שלא נתבשלו כל צרכן: **מיגורינהו**. מייילינישו אסור. לכושנן צמשי מוּוֹיֵא ליחא שבהן לחון היינו אסור שאי לא דמיילינישו אסור. לכושנן צמשי מוּוֹיֵא ליחא שבהן לחון היינו אסור שעשכזי אינן מתלעים אלא לעשות מהן צימוקים לאכלנ בחול הוא מכיון ואסור לתקן ציוס טוב מאכל דחול: **כִּיּוֹן דַּמְסַלְעִי**. אי לא דמיילינישו: **כִּדְבַר הָאֵבֶד**. כלומר כסחורה שאדם יכול לעשותה צמועד כדי שלא יפסיד בה אם לא עשאה הכי נמי מצי למיילינישו דאי לא עבד הכי מתלעי ושרי: **פִּרְקַמְטִיא כֹּל שְׁהוּא**. לעשות סחורה בחולו של מועד: **וּבְדַבַּר הָאֵבֶד מוֹסֵר**. שאם יש לו הפסד אם לא יעשנה לאותה סחורה מותר לעשותה אבל בחנם שלא להרויח אסור: **הוּא מַסִּיק וּזוּי**. שהיו חייצין לו מעות בזהומו מקום:

נצא. גומא (שם). מוליא במוליא. התל הרחוב במקומו והספילו ומנן מנצחו סכינתו ללדדן שלא חזק בו וכן נצא בנצא. שפמי הגומא הספיל וגירר לאמנעימה ונעשית הגומא חלקה, הרי הגומות לבד והתלים לבד והרי יש כאן מקומות מקומות חלקים כל אחד לבדו (שם). אדעתא דבי דרי. ראויו הוא לחצות חטים ולא לחרישם (שם). שקל מוליא ושדא **בנצא אדעתא דארעא**. לקח התל והסלין בגומא מנאש שהשוה כל הקרקע, איכא לממר דלחרוש עשה שלא מתעבד המחרשה (שם). דוכי זיכי. מכבד ומטהר את השדה מקמטים ועשבים רעים (שם). אדעתא דציבוי. לנקט עזים לשרוף (שם). שקל רברבי ודוטרי. איכא למיתלי אדעתא דלרעא, אבל שכן וזערי ליכא למיתלי אלא אדעתא דלזני לחור. דגדולים הרלוין לשריפה מלקט (שם). דפתח מיא לארעייה. שיכנסו בשדה (שם). המשך בעמוד הבא.

מסורת הש"ס

(א) וְצִלְיָ רַב וְיֹאֵל בְּרֵאשִׁי וּבְעוֹרֵהוּ עֵדֶךְ אֶקְרַפְטִיא, (ב) וְעִי בִילָה כג. א, (ג) וְצִי"ר כִּי מִתְקַמָּה הַעֲמִיקוּן נוֹסַח הַגִּמ' קִטוּרִי צִי יִדִּיעַ"ש, (ד) צִי"ב כג. א, (ה) וְלִקְטֹן יֹאֵל, (ו) וְעִי בִימָ עג. א, (ז) וְדָקִים כְּקָדוֹם בִּילָה. ערוך, (ח) וְעִי מוֹסִי צִי"ב כג. ד"ה מוליא,

הגהות הב"ח

(א) אמר רבא מאן דמתקיל חיקלא אדעתא. כיצן היל גירסת רש"י וימוקין יוסף ופירוש מסקל השדה: (ב) שם ונלא בנלא אדעתא דארעא שקל מוליא ושדא בנלא אדעתא דבי דרי כו כ"ל: (ג) רש"י ד"ה או נלא כו שאינו משגיח בזהומו מקום. כיצ פירוש דרכו של חורש אינו אלא לפיכוי לרעא עי לעיל דף ז ע"ב: (ד) ר"ה אדעתא דלרעא דלהכי כו אסור מה"ד דפתח מיא לארעייה שעושין חורר והמים יוצאין מן הגומא: (ה) תוב"ד"ה למישקל כו פי' בתוספות כו לתקן צרולים דכוין דהקרקע קשה ומתקלקל: (ו) ד"ה ולא מונינן רפואה מבהמה גראה דברפואה דבהמה: (ז) בא"ד וצין קרלנף שרי אפילו ברי"ט כדלחמא: (ח) ר"ה קיטורי כו ולא צידי גדלים. כיצ פירוש דים גורסין צידי גדלי"ת ופי' לעשות קשרי צית דייס אסור מפני שעשית מעשה אומן וכן היל גירסת הרמב"ם: (ט) ד"ה מוליא כו אדעתא דארעא שקל מוליא ושדי בנלא אדעתא דבי דרי וכן גרס ר"ג ור"א גרס בסיפ' כו בנלא אדעתא דבי דרי מוליא בנלא אדעתא דארעא משמע שיוות כו כ"ל: (י) ד"ה פרקמטיא כו בקציעות וחילוף נראה דלא חשיב פרקמטיא:

גליון הש"ס

תוב"ד"ה ואין מונינן וכו' אין צ"ל דהא קי"ל. עיין בראש"ש דהגויסא. הלא רב. ולפי' לק"מ דכך לשעמיה דק"ל דבר שאין מתכוין אסור. ואסור קרלנף צי"ט:

הגהות הגר"א

[א] תוב"ד"ה מוליא צמווליא כו וכן גרס ר"ג ורז אלפס משמע שיותר קרקע שוה צריך לתרוש כו ושמא לפי שהיו דשין כו וי"מ כדי לעשות דיר כו ורש"י גרסם בסיפ' מוליא צמווליא ונלא בנלא אדעתא דלרעא מוליא בנלא אדעתא דבי דרי כ"ל:

מוסף רש"י

קיטורי בירי. שעושין למצי סוקים ולגמי ידיים של חלוקין השכים שמקמטין אותן על עץ חלק או על אגודה של קשים וקורין אפרונוליי"ר, וקטורי לשון קשר (ביצה כג. ושם): (ב"ד). מאן דמתקיל ארעא. מקור המכשולות ומשוה פני הקרקע שמהם חלקה ולא חסכל המחרשה ואשגרא דרשב"ם ב"ב ד, אדעתא דבי דרי. גורן לדוש שם בנלא (שם). אדעתא דארעא. שמהם טוחה לתרום (שם). מוליא. גצשיות (ב"ב קס.) (רשב"ם ב"ב כב. נד.)

נצא. גומא (שם). מוליא במוליא. התל הרחוב במקומו והספילו ומנן מנצחו סכינתו ללדדן שלא חזק בו וכן נצא בנצא. שפמי הגומא הספיל וגירר לאמנעימה ונעשית הגומא חלקה, הרי הגומות לבד והתלים לבד והרי יש כאן מקומות מקומות חלקים כל אחד לבדו (שם). אדעתא דבי דרי. ראויו הוא לחצות חטים ולא לחרישם (שם). שקל מוליא ושדא **בנצא אדעתא דארעא**. לקח התל והסלין בגומא מנאש שהשוה כל הקרקע, איכא לממר דלחרוש עשה שלא מתעבד המחרשה (שם). דוכי זיכי. מכבד ומטהר את השדה מקמטים ועשבים רעים (שם). אדעתא דציבוי. לנקט עזים לשרוף (שם). שקל רברבי ודוטרי. איכא למיתלי אדעתא דלרעא, אבל שכן וזערי ליכא למיתלי אלא אדעתא דלזני לחור. דגדולים הרלוין לשריפה מלקט (שם). דפתח מיא לארעייה. שיכנסו בשדה (שם). המשך בעמוד הבא.

לעזי רש"י

מנייטור"ה [מנייטור"ה]. איכות. קובילייר. לכבס, לנקות. פרוונציאל [פרונצייזי]. לקפל (כלים בשפת הבגד לזר), אושטלייר (בתוס') [אישטורילייזר]. לטרוק במסרק אנפשי"ר (בתוס') אנפשי"ר. לעמלן.

רבינו חננאל

אבל צמור הטוחן ביריחים לא. רב יהודה שרא ליתול צפרנים של צמור הטוחן ביריחים ולאוקמי ריחא ולמינני ריחא ולמינבי אמת הריחים ולמינבי אוריא, פי' ארויות סוסים. רבא שרא לסרוקי סוסיא ולמינבי אקרוֹפִיטֵא ואיצטבא. רבא שרא למשקל דמא, תניא נמי הכי, מקיזין דם לבהמה ואין מונעין רפואה לבהמה בחולו של מועד. רבא שרא לכסכוסי קירמי, ופירשו, כיסוסים מעשה הדירות הוא. פי' בסוף הוזהב אמרי' ר' יהודה שרא לכסכוסי קירמי, ופירשו הגאונים, (ל) תהטיב (ר') אמתנה ודולייתא. אמר רז חסדא קיטורא בידא אסיר, מעשה אומן הוא, במס' יום טוב פרק ב'. אמר רבא, מאן דתקיל חיקלא, צ' פי' אגלח וגה אצארן וגעלחא מוערתאל. אי שקיל וריבכ מוליא במוליא ונצא בנצא, העפר הדין נותן בריך והקשה בקשה, אדעתא דבי דרי עבדי ושרי. פי' מוליא בנצא, הדין בקשה, אדעתא דארעא ואסיר. וכן מאן דוכי זיכיא, פי' מסקל ומנקה הקרקע. שקיל רברבי, פי' העצים הגדולים נוטל ומנחי הקיסמין קטנים, אדעתא דציבוי ושרי. שקיל רברבי ודוטרי, אדעתא דארעא עבדי ואסיר. וכן מאן דפתח מיא בארעייה, מייילי מהאי גיסא ודנפקי מהאי גיסא, אדעתא למיצי כוורי הוא ושרי, מחד גיסא, אסיר. וכן מאן דפשה דיקלא, מחד גיסא אדעתא דחיותא שרי, מהאי גיסא

ומהאי גיסא, אדעתא דדיקלא ואסיר. והני תוחלני, שרי למגורינהו, מימצינהו אסיר. בחגיגה בפרק אין דורשין או' שם משל אי משכחת תוחלני אכול כו', והם התמרים הרכים, הנקראים בטתית שודאן רטב. והדקל אשר בו אלו התמרים עליו דיבר בבאן, והחיר לחותכם מן הדקל ולא החיר לזרוכם בנרתק שלהן, לעשותן כמו אלו הנקראים בטתית אל לוג. ורב פפא החיר את זאת מפני שמתלעלין. רב פפא אמר כיון דמתלען כפרקמטיא האבד דמי ושרי. ואמר רבא פרקמטיא כל שהוא אסור. אמר ר' אסי ברי אבין ובדבר האבד מותר. רבינא הוה ליה עיסקא דהוה מודבנא בשיטא אלפי, שהייה לבתר מוציא וכוניה ביי"ב אלפי. רבינא הוה מסיק וזוי בבני אקרא דשנואמאן, אתא לקמיה דרב אשי, א"ל, כיון דהאידנא משכחת להו ביומי אחריני לא משכחת להו, כפרקמטיא האבד דמי ושרי.

^[1] לפי הנראה הולאת הדברים בלה"ק שאל לרעוב לרכי היות כדי נקומם

^[2] הולאת הדברים בלה"ק שאל לרעוב לרכי היות כדי יעשה עפר